

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS

A Project of the Economic Institute of the Czech Academy of Sciences

Pomoc státu firmám na udržení zaměstnanosti: rychlá, jednoduchá, ekonomicky smysluplná

Březen 2020

DANIEL MÜNICH

Daniel Münich

Má doktorát z ekonomie z CERGE Univerzity Karlovy. Působí na společném akademickém pracovišti Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR CERGE-EI, kde se kromě výuky a vedení akademického think-tanku IDEA zabývá výzkumy v oblasti ekonomie trhu práce, vzdělávání a školství a tématy hodnocení výzkumu s těmito výsledky. Dlouhá léta působí jako seniorní expert v evropské síti EENEE pro Evropskou komisi, vede národní tým celoevropského projektu Euromod, je odborným členem výboru pro rozpočtové prognózy a poradní komise pro hodnocení dopadů regulace při Legislativní radě vlády (RIA).

He obtained his PhD. in economic theory from CERGE at Charles University. He currently holds a position at CERGE-EI—a joint academic workplace of Charles University and the Czech Academy of Sciences. Apart from lecturing on graduate courses he also serves as the executive director of academic think tank IDEA. He pursues research on the economics of the labor market, education and schooling. He also works on evaluations of the impacts of public policies and on research evaluation. For several years he has served as a senior expert in the European Union's think tank EENEE, sponsored by the European Commission. He currently leads the national team for the Euromod project and is an expert member of Committee on Budgetary Forecasts and the Government Legislative Council's Advisory Committee for Regulatory Impact Assessment.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University in Prague, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Pomoc státu firmám na udržení zaměstnanosti: rychlá, jednoduchá, ekonomicky smysluplná

Studie IDEA anti COVID-19 # 3 / 2020

© Daniel Münich

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2020

ISBN 978-80-7344-523-2 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

IDEA anti COVID-19 # 3

Pomoc státu firmám na udržení zaměstnanosti: rychlá, jednoduchá, ekonomicky smysluplná¹

(krátké doporučení)

BŘEZEN 2020

Daniel Münich

Abstrakt

Toto shrnutí popisuje základní charakteristiky odkladu splatnosti odvodů sociálního a zdravotního pojištění zaměstnavatelů z mezd zaměstnanců, jako jednoho z řady nezbytných opatření, která by měla česká vláda uvést co nejrychleji do praxe, aby snížila negativní ekonomické dopady probíhající epidemie COVID-19 na firmy, zaměstnance a obyvatele a zkrátila období budoucí konsolidace národního hospodářství. Opatření je v souladu s doporučením studie [IDEA anti COVID-19 #2](#), které zdůrazňuje význam rychlosti zavádění opatření a jejich cílení na přežití zavedených ekonomických struktur během nejobtížnějšího období.

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autora, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE). Poděkování za užitečné připomínky k pracovní verzi textu patří Michalu Šoltésovi a Filipu Matějkovi. Veškeré případné nepřesnosti a chyby však jdou na vrub autorů. Tato studie vznikla díky podpoře Akademie věd České republiky v rámci programu Strategie AV21.

IDEA anti COVID-19 # 3

Helping companies to maintain employment: fast, simple, economically meaningful²

(short recommendation)

MARCH 2020

Daniel Münich

Summary

This recommendation describes the basic characteristics of deferring the due date for payment of employers' social security and health insurance contributions from their employees' salaries, as one of a range of necessary measures that the Czech government should bring into force as quickly as possible in order to reduce the negative economic impact of the ongoing COVID-19 epidemic on companies, employees and residents and to shorten the domestic economy's future period of consolidation. The measure is in line with the recommendations in the study [*IDEA anti COVID-19 #2*](#) study, which emphasises the significance of bringing in measures quickly and targeting them at the survival of well-established economic structures during the most difficult period.

² This study represents the author's own views and not the official position of the Czech Academy of Sciences' Economics Institute nor of the Charles University Centre for Economic Research and Graduate Education (CERGE). The author is grateful to the following people for helpful comments on the working version of the text: Michal Šoltés and Filip Matějka. Any inaccuracies or errors are the author's responsibility. The study was produced with support from the Czech Academy of Sciences as part of its AV21 Strategy programme and Foundation Experientia.

- Nutná a bezprecedentně restriktivní protiepidemiologická opatření (viz studie [IDEA anti COVID-19 #1](#)) již mají a budou mít obrovské negativní dopady na světovou ekonomiku. Nevyhne se jim ani malá a velmi globálně propojená ekonomika česká a ekonomické subjekty v ní – zaměstnavatelé a zaměstnanci. Je proto nezbytné, aby stát včasnými, bezprecedentními a vhodně koncipovanými opatřeními podal firemnímu sektoru pomocnou ruku k překonání ekonomických dopadů. Zdaleka nejde jen o přežití firem, ale hraje se i o udržení zaměstnanosti, výdělků zaměstnanců a o sociální únosnost ekonomické krize pro všechny obyvatele. Včasně implementovaný a vhodně koncipovaný mix vládních opatření může výrazně zkrátit období ekonomického propadu a obnovit ekonomický růst.
- Jedním z řady dalších nástrojů by měla být finanční pomoc státu cílená na jednotlivé firmy. Tato pomoc musí být za současného vývoje, obrovských ekonomických nejistot ohledně výhledu do budoucna rychlá, jednoduchá, efektní a efektivní. Musí směřovat do jinak životaschopných firem a usnadnit jim překlenout kritické období výpadku tržeb a dočasně snížit finanční nároky na výplaty zaměstnanců a splátky úvěrů. Než se opatření navrhnou a schválí, měla by vláda firmám dát alespoň dostatečně věrohodný příslib, že tato pomoc opravdu přijde.
- Jedním z velkých problémů k řešení je ulevit formám v odvodech zdravotního a sociálního pojistného za své zaměstnance do veřejných rozpočtů. Na rozdíl od zdanění příjmů fyzických osob (v podstatě daň ze zisku), tyto odvody musí firmy platit i tehdy, když pro zaměstnance nemá dost práce, protože zaměstnance nadále platí. Ulevovat firmám formou dotací mezd však z ekonomického pohledu nepředstavuje optimální řešení. Dotace jsou příliš složité na administrování a potřebu lidských interakcí, což je zdlouhavé a v dané situaci nevhodné. Dotace by navíc často plynula i firmám, které je nutně nepotřebují. Dotační podpora by pak vyšla příliš draho, takže pomoc státu by z pohledu jednotlivých firem byla buď příliš nízká, nebo by se k dotacím dostaly jen firmy některé.

- Jako vhodnější způsob se jeví firmám umožnit odklad plateb pojistného na sociální a zdravotní pojištění z mezd zaměstnanců do veřejných rozpočtů. V podstatě by šlo o autonomně vznikající firemní úvěr. Systém je třeba nastavit tak, aby půjčky byly dostupné a atraktivní především pro firmy, které byly za normálních podmínek životaschopné.

Toho lze dosáhnout například tak, že:

- Na odklad plateb budou mít nárok firmy schopné účetně doložit výrazný pokles tržeb v důsledku dění kolem COVID-19.
 - Odklad plateb bude podmíněn redukcí pracovní doby a hodinové mzdy zaměstnanců jako výraz ochoty firmy a jejich zaměstnanců se na řešení problému podílet.
 - Půjčky (ne dotace) budou přiměřeně úročené v rozmezí 3 % – 7 % p.a., ne bezúročné. Úrok totiž bude bránit tomu, aby o odklad plateb žádaly i firmy, které pomoc státu tolik nepotřebují a bezúročnou půjčku by si braly spíše pro její výhodnost.
- Půjčky vyjdou stát výrazně levněji než dotace. Za prvé proto, že velká část peněz se státu na splátkách v budoucnu vrátí (vše se samozřejmě nevrátí, protože řada firem nepřežije navzdory pomoci). Za druhé proto, že úroky placené firmami zlevní cenu peněz pro stát. A stát si navíc peníze za současné situace půjčí na finančním trhu poměrně levně a bude to zapadat do nutnosti nezbytné fiskální expanze.
 - Splácení půjček (odložených plateb pojistného) firmami je možno řešit buď splátkovým kalendářem nebo lépe jeho kombinací s dočasným navýšením míry zdanění firemního zisku. Takové nastavení firmu splátkově zatíží automaticky až v době, kdy se opět dostane do černých čísel. Takže firmy profitující z nákupní vlny záhy po odeznění karantény začnou splácet státu rychleji než firmy v sektorech, kde bude ekonomický propad zdlouhavější. Výhodou bude, že splácení bude probíhat více méně automaticky v již zavedeném běžném účetnictví a daňovém režimu (administrativně nenáročné) a vše bude také snadno zpětně auditovatelné.

- Zásadní je, že finanční úleva se k firmám může dostat velmi rychle bez složité přípravy a následné administrativy pro stát a firmy. Výhodou je, že za současné nejistoty ohledně vývoje karanténních opatření není třeba předem omezovat celkový balík státem určený na opatření. Podmínky a parametry dalších odložených plateb pojistného (dalších půjček) lze v budoucím období průběžně upravovat podle vývoje ekonomické situace, kterou je dnes velmi těžké předvídat. Veřejné rozpočty ročně na pojistných vyberou téměř 1 000 miliard Kč, tedy téměř jeden bilion Kč. Z toho firmy odvádí výrazně větší podíl než zaměstnanci.³ Nabízí se zde tedy obrovský prostor firmám odložením odvodů převedením na půjčku finančně ulevit. Stát si na rozdíl od firem, hlavně menších a malých, může peníze půjčovat neskonale snadněji a rychleji.
- Výše uvedené opatření však nemůže být jediným nástrojem vládní pomoci na mikroúrovni. Cílí především na udržení zaměstnanosti a bude se týkat hlavně firem s vysokým podílem nákladů práce. Vedle něj musí vláda nabídnout i překlenovací úvěry pro firmy, opatření sociální politiky a včas rozhábat dlouhodobě utlumenou aktivní politiku zaměstnanosti. Paralelně s tím musí přijít opatření makroekonomická ve formě mohutné fiskální expanze kompenzující obrovský pokles spotřební, soukromé investiční a zahraniční poptávky.
- Ale úplně na samém začátku, tedy dnes, musí vláda při přípravě balíčku opatření na podporu ekonomiky zajistit, že zodpovědná ministerstva (především MPSV a MF ČR) budou spolupracovat a táhnout za jeden provaz. Musí se skoncovat se zavedenou praxí, kdy si ministerstva dělají související agendy po svém, respektive necítí spoluzodpovědnost za konečný výsledek. Pokud bude každé ministerstvo připravovat svůj vlastní balíček ekonomických opatření na podporu ekonomiky, jako tomu dosud bylo v řadě jiných ekonomických agend, skončí to celé špatně. Opatření buď nebudou, nebo přijdou zbytečně pozdě, budou se křížit a vyjdou Českou republiku a její občany zbytečně draho.

³ Sazba zdravotního pojištění zaměstnavatele je 9 %, zaměstnanec hradí 4,5 %, celkem 13,5 % z hrubé mzdy. Sazba sociálního pojištění zaměstnance je 6,5 %, zaměstnavatele 24,8 %, celkem 31,3 % z hrubé mzdy. Pojištění se odvádí měsíčně.

Studie IDEA anti COVID-19

[# 2](#) „*Ekonomický šok, jaký svět neviděl: ekonomiku musíme rychle zmrazit a pak ji znovu probudit*“, IDEA anti COVID-19, březen 2020, Autor: Filip Matějka

[# 1](#) „*Ekonomie společenského odstupu pro každého: případ Covid 19*“, IDEA anti COVID-19, březen 2020, Autor: Kevin Bryan

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autora, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Pomoc státu firmám na udržení zaměstnanosti: rychlá, jednoduchá, ekonomicky smysluplná

Studie IDEA anti COVID-19 #3 / 2020

© Daniel Münich

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2020

ISBN 978-80-7344-523-2 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

DĚKUJEME PODPOROVATELŮM / WE THANK OUR SPONSORS

Projekt IDEA anti COVID-19 podpořila Nadace Experientia

IDEA anti COVID-19 project is supported by Experientia Foundation

IDEA se v rámci Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. podílí na aktivitách Strategie AV21

IDEA at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences participates in the Strategy AV21 activities

Pomoc státu firmám na udržení zaměstnanosti: rychlá, jednoduchá, ekonomicky smysluplná

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

Vydavatel/Publisher: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., Politických vězňů 7, 111 21 Praha 1, Česká republika

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je think-tank Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara. Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. (NHÚ - angl. zkratka EI) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (angl. zkratka CERGE).

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is a think tank at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences and is led by its founder, Prof. Jan Švejnar. The Economics Institute (EI) of the Czech Academy of Sciences forms part of a joint workplace, CERGE-EI, together with the Center for Economic Research and Graduate Education of the Charles University (CERGE).

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting idea@cerge-ei.cz

<http://idea.cerge-ei.cz>